

İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi

Murat KARADEMİR¹

Prof. Dr. Belkıs GÜRSOY²

Öz

Bu çalışma, 2015-2016 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinin Avrupa yakasında bulunan ilkokullardan rastgele seçilen ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarını incelemek amacıyla kaleme alınmıştır. Araştırmada, 806 öğrencinin kitap okuma alışkanlıkları üzerinde; cinsiyet farklılığı, anne ve babanın öğrenim durumu, ailenin sosyoekonomik durumu değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir: Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha çok kitap okumaktadır. Boş zamanlarında kitap okuyan kız öğrenci sayısı erkek öğrenci sayısından fazladır. Kız öğrencilerin daha çok duygusal, macera, mizah ve bilim kurgu içerikli kitapları; erkeklerin ise polisiye içerikli kitaplar okudukları görülmektedir. Erkekler bilgisayar kullanma alışkanlığından dolayı kitap okuyamazken; kızların ise ev işleri, kitap fiyatlarının pahalı olması, derslerin yoğunluğu ve televizyon gibi nedenlerden dolayı kitap okuyamadıkları görülmektedir. Annelerin eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığında etkili olduğu ve annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeylerinin de yükseldiği görülmektedir. Babaların eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığında etkili olduğu ve babaların eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeylerinin de yükseldiği görülmektedir. Annenin eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını etkileme oranı babaya göre daha yüksektir. Ailenin gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri de artmaktadır.

Anahtar kelimeler: Okuma alışkanlığı, ilkokul, cinsiyet.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi- Öğretmen Murat KARADEMİR, Beyoğlu Muallim Cevdet İlkokulu, onurmuratxx@hotmail.com

² Prof. Dr. Belkıs GÜRSOY, İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, belkisgursoy@aydin.edu.tr

Investigation of Reading Habits of 4th Grade Students

Abstract

This study was written with the aim of investigating the reading habits of the 4th grade students chosen randomly from the primary schools in the European district of Istanbul during the 2015 – 2016 academic year. In the study, the effects of gender, the educational status and the socioeconomic status of the parents on 806 students' reading habits were evaluated. The findings of the research can be summarized as follows: the female students read more books than the male students. The number of the female students who read in their free time is higher than the male students. It is seen that the female students are more likely to read romance, adventure, humor and science fiction books whereas male students read crime fiction books. It is seen that female students cannot read because of their housework, the expensiveness of the books, course load and television while the male students cannot read books because of their habits of using computers. It is seen that the educational status of the mothers are effective on the reading habits of the students and the level of the students' reading habits increase as the education level of the mothers increases. It is also seen that the educational status of the fathers are effective on the reading habits of the students and the level of the students' reading habits increase as the education level of the fathers increases. The educational level of the mothers are more effective on the reading habits of the students than the fathers. The reading habits of the students increase as the families' level of income increases.

Keywords: Reading habit, primary school, gender.

GİRİŞ

İnsanoğlunun ilk çağlardan beri birlikte yaşama temayülleri, onların kendi aralarında iletişim içinde olmalarını zorunlu kılmıştır. İletişim kurmada en etkili yol da tartışmasız dil olmuştur. İnsanlar, dil sayesinde duygularını, düşüncelerini ve birikimlerini gelecek nesillere aktarırlar. Ayrıca dil bireyi toplumsallaştırır ve toplumları da milletleştirir. İnsanlar yalnız dil ile düşünür, dil ile düşüncelerini ifade edebilirler. Dil sayesinde kendilerine ait tarih, kültür ve sanat varlıklarını oluştururlar.

Dil, insanoğlunun dünyadaki yerini ve değerini belirleyen en önemli etkenlerden biridir diyebiliriz. Çünkü dil, düşünce gibi, insanı insan yapan niteliklerden biridir. Bireyin duygularını, düşüncelerini, isteklerini, arzularını, açığa çıkarmasına, bir toplum içerisinde yaşamını sürdürmesine olanak sağlar (Aksan, 1995: 11). Toplumsal yaşantının olmazsa olmazı olan dili geliştirmek ancak ana dile sahip çıkmakla mümkün olacaktır. Ana dile sahip çıkmanın belli başlı yollarından biri de bol bol kitap okumaktır.

Aynı zamanda dil, düşünme ve iletişim aracıdır. İnsanlığın kültür birikimini, kültür dokusunu aktaran en önemli araçtır. Bir ulusun bireylerini kaynaştıran duygu ve düşünce bağıdır. Bireyin, düşünce ve duygu yapısını oluşturan, düzenleyen ve biçimlendiren unsur da dildir (Sever, 1997: 15).

Ana dilimizi en etkili ve doğru bir şekilde kullanabilmemiz, duygu ve düşüncelerimizi hem yazılı hem sözlü olarak ifade edebilmemiz ancak dil eğitimine gereken önemin verilmesiyle mümkün olabilir. Dil eğitiminin esas amacı bireyin okuma, yazma, konuşma ve dinleme gibi dört temel dil becerisini kazanması olarak belirlenebilir. Bireyin bu becerileri elde edebilmesi ancak Türkçe derslerinin gerektiği ölçüde etkin olmasına bağlı olarak gerçekleşebilir.

İlköğretim okullarında Türkçe dersinde kazandırılmaya başlanan bu becerilerle:

- Doğru ve hızlı okuyabilen,
- Okuduğunu anlayabilen,
- Sözcük dağarcığı geniş,
- Dili sözlü ve yazılı olarak iyi kullanabilen öğrencilerin diğer derslerde başarı gösterme olasılığı da yüksek olur (MEB, 2005).

Bireyin okuduğunu doğru anlayabilmesi, anladığını doğru ifade edebilmesi için ilköğretim dördüncü sınıfa kadar çok iyi bir çalışma yapılması kaçınılmaz görünmektedir. Öyle ki öğrencilerin okulla tanıştıklarında ilk öğrendikleri becerilerden biri ve en önemlisi okumadır. Öğrencinin okuma becerisi kazanması gerek ilköğretimde gerekse daha sonraki öğrenim hayatında kendisine gerekli olacak, hatta sadece Türkçe derslerinde değil, matematik, hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen ve teknoloji dersleri gibi diğer derslerde

de öğrencinin başarısına yön verecek belirleyici bir faktördür. Kısacası okuma, eğitimin tüm basamaklarının bel kemiğini oluşturmaktadır (Calp, 2005; Öz, 2003; Sever, 2004). Bireyin okumayı öğrendikten sonra bu eylemi istendik bir hale getirmesi ancak kitap okuma alışkanlığını kazanmasıyla mümkün olacaktır. Bireye okuma alışkanlığının 8-13 yaşları arasında kazandırılması büyük bir önem arz etmektedir. Erken yaşlarda okuma alışkanlığı kazanmak; bireyin yaratıcı zekasının, dinleme, anlama ve konuşma yeteneğinin gelişmesine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır. Yani birey ileride:

- Çok daha bilinçli,
- Eleştirel düşünceye yatkın ve çağdaş düşünceye sahip,
- Bilimi kendisine rehber edinen bir kimse olacaktır.

Bilgiye ulaşmanın sayısız yolları bulunmakla birlikte, bu yolların çoğunluğu temel anlamda bilgi edinme yolu olan okumaya dayanmaktadır (Sünbül, 2010: 1). Okuma, toplumsal yaşamın olmazsa olmazlarından biridir. İnsanın entelektüel gelişiminin temeli olan okuma, teknolojinin gelişmesiyle daha da önemli bir niteliğe kavuşmuştur. Bireyin içinde bulunduğu toplumla sağlıklı ilişkiler kurabilmesi açısından okumanın gücü tartışılmazdır. Bireyin anlama yeteneğini geliştiren, bilgi düzeyinin zenginleşmesini sağlayan okuma; aynı zamanda öğrenmenin de temel araçlarından biridir diyebiliriz. Kısaca okuma, bireysel anlamda gelişmiş bir kişiliğin, toplumsal anlamda da verimli bir ekonomi, demokratik bir yaşam ve sağlıklı bir toplumun en önemli şartlarından biridir (Devrimci, 1993: 5).

Kitap okuma becerisi, ancak ve ancak kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasıyla mümkün olacaktır. Bu kazanımın da Türkçe derslerinde uygulanacak doğru yöntemlerle mümkün olacağı açık ve net olarak görülmüştür. Okuma yeteneği arttıkça, özsaygı da artmaktadır. Bu yüzden öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesi, eğitimin her kademesinde önemli bir hedef olarak düşünülmüştür (Townsend, 2002: 8). Okuma alışkanlığının kazandırılması; bireyin toplumsal ve ekonomik yaşantısını doğrudan olumlu yönde etkilediği bir gerçektir. Okuma alışkanlığı, gerek bireysel ve gerekse toplumsal düzeyde çözümlenmesi gereken, çözümlenmediği durumda, birçok sorunun kaynağı olan önemli

bir sorundur (Yılmaz, 1993: 21). Okuma alışkanlığı; kişinin okuma eylemini, kendisini ve çevresini anlayabilmek için bir gereksinim olarak algılayıp yaşam boyu, sürekli ve düzenli biçimde bu eylemi isteyerek gerçekleştirmesidir (Özbay, 2014: 37). Okuma alışkanlığı:

- Okuma eylemini bilinçli, istekli ve düzenli olarak sürdürme,
- Okuduklarından bilgi edinebilme,
- Özgür ve yaratıcı düşünebilme,
- Okuduklarından hareketle kavradıklarını özümseyebilme,
- Ön okumaları ile ilişkilendirme, analiz ve sentez yapabilme sürecini içeren faaliyetler toplamı olarak tanımlamaktadır (Erdem ve Altunkaya (2013: 454).

Okuma kavramı çeşitli açılardan tanımlanmaktadır. Yapılan her tanımın bulunduğu ortak nokta kitap okumanın zihin gelişiminde önemli payı olan sistemli bir beyinsel işlem olduğuna ilişkindir. Okuma; görme, algılama, dikkat, hatırlama, anlamlandırma, yorumlama, sentez ve çözümleme gibi farklı zihinsel işlemlerin bir arada gerçekleştiği, ayrıca insanın kendisini, çevresini ve dünyayı tanımak için bilgi ve kültür kazanmasında ve eleştirel bilince ulaşmasında rol oynayan çok önemli bir eğitim aracı ve dil becerisidir (Coşkun, 2002a: 41-51).

Okumada en önemli husus anlamadır. İyi bir okuma faaliyeti, verilmek istenen mesajın doğru anlaşılmasıyla gerçekleştirilir. Okuma edimi, baştan sona, önümüzdeki metni okuma, yaşantımızın geçmişi, şimdisi, geleceği arasında bir etkileşmedir (Göktürk, 1997: 132). Buna göre gerek bugünün ve gerekse geleceğin becerilerinin kazanılması okuma ile mümkündür. Okuma, insanların yeni kelimeler öğrenmesini, yeni anlayışlar kazanmasını, yeni hayaller kurmasını, yaratıcılığını geliştirerek ufku genişletmesini ve derinleştirmesini sağlar (Akyol, 2008: 29). Okuma, gözlerin ve beş duyu organının çeşitli hareketlerinden ve zihnin anlamı kavrama becerisinden meydana gelen karmaşık bir faaliyettir (Aytaş, 2003: 155). Okuma, sadece yazının okunup anlamlandırılması işi de değildir aynı zamanda dünyada ki bütün olup bitenlerin birbirleriyle ilişkilendirilerek anlamlandırılması işidir de diyebiliriz. Okuma yalnızca, yazılı sözcüğün ya da dilin kodunu çözmeyi içermez; o daha çok dünyaya

ilişkin bilginin önünde gider ve onunla iç içe geçmiştir (Freire ve Macedo, 1998: 72). Bireyin kendisinden veya çevresinden haberdar olabilmesi için her yaşta ve her zaman okumasının önemi tartışılmazdır. Okuma, insanın kendisinden ve çevresinden haberdar olması, okuduğunu anlamak koşulu ile hangi yaşta olursa olsun yakın çevresi dışındaki dünya ile ilişki kurmasıdır (Alpay, 1991: 120).

Okuma eylemi, çeşitli gelişim aşamalardan geçerek zihinde karmaşık bir süreç halini almaktadır. Bu süreç sembollerin tanındığı ve algılandığı bir süreçle devam eder. Bu sembollerin zihinsel kavramlara dönüştürülmesi ile süreç tamamlanmış olur. Zihinsel kavramlara dönüştürülen sembollerin içerdiği anlamlar, mesajlar ise bireyin zihninde “düşünme” olayını başlatır. Böylelikle okuma eylemi ile gerçekleştirilen görsel imgelerin algılanarak zihinde canlandırılması ve buna bağlı olarak da düşünme sürecinin başlaması, bu düşünme ile de, ya okunan eserden etkilenme, davranışlarda değişme ve gelişme gösterme ya da okunan metni eleştirerek beğenilmeyen noktaların açıklanması yoluna gidilir (Gürcan, 1999: 17). Okuma eylemi sonunda beyindeki sinir hücrelerinin birbirleriyle en üst düzeyde iletişim kurmasının sağlanması okuma eyleminin başarılı olduğu anlamına gelir.

Bu araştırmada, ilkokul 4.sınıfa devam eden öğrencilerin okuma alışkanlık düzeylerinin cinsiyete, anne eğitim düzeyine, baba eğitim düzeyine ve ailenin gelir düzeyine göre incelenip gerçek durumun ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmaktadır.

- İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin, cinsiyetlerine göre kitap okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre kitap okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre kitap okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin, ailelerin gelir düzeylerine göre kitap okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

YÖNTEM

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarını ölçmeyi amaçlayan bu çalışmada, var olan durumun betimlenmesi ve araştırma

konusu kendi koşulları içerisinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışıldığından tarama (betimleme) modeli uygun görülmüştür

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Avrupa yakasında bulunan ilkokulların 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde Avrupa yakasında bulunan ilkokullardan rastgele seçilen ilkokulların 4. sınıfında okuyan 806 öğrenci oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin kitap okumayla ilgili alışkanlıklarının ne durumda olduğuna ilişkin veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen bir anketle elde edilmiştir. Bu anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde kişisel bilgileri ölçen 13 soru, ikinci bölümünde ise okuma alışkanlıklarını ölçen 36 soru ile 3'ü açık uçlu soru olmak üzere toplam 52 soru bulunmaktadır. Veri toplama süreci öncesinde uzman görüşü alınarak hazırlanan anket formu, dördüncü sınıfta öğrenim gören 806 öğrenciye uygulanmıştır. Anket sorularının güvenilirliği için Cronbach's Alpha test istatistiği kullanılmıştır. Güvenirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha katsayısı 0,88 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılacak anket uygulaması ile ilgili olarak gerekli makamlardan izinler alınmıştır. Anket, kendi denetimimizde ilkokul 4. sınıf öğrencilerine ders saatleri içinde uygulanmıştır. Anket sorularının nasıl cevaplandırılacağı konusunda gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Anketle ilgili yöneltilen sorular ilkokul 4. sınıf öğrencileri tarafından cevaplandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğrencilerin okuma alışkanlıklarının incelenmesi kapsamında ilk olarak betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Bu amaçla ilk olarak ankette yer alan sorulara ait frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır. Araştırma açısından önemli olduğu düşünülen cinsiyete göre bu frekansların değişip değişmediği Ki-kare testi ile incelenmiştir. Ki-kare testi, kategorik bir değişkenin düzeylerine giren birey yada nesnelere anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test eder. Bu analizin gerçekleştirilmesi için çeşitli

koşulların sağlanması gerekir. Bunlardan biri de çapraz tablolarda yer alan her bir hücredeki beklenen değerlerin 1'den büyük olması ve beklenen değeri 5'ten az olan hücre sayısının toplam hücre sayısının %20'ini geçmemesidir. Böyle bir durumla karşılaşıldığında kategori silinmesi ya da belirli bir mantık çerçevesinde kategori birleştirilmesine gidilebilir. Bu çalışmada da, birkaç ki-kare analizinde verinin bu sayıltıyı sağlamadığı belirlenmiştir. Bu durumda mantık çerçevesinde birbirine kapsam olarak benzer olan kategorilerin birleştirilmesine gidilmiştir. Bu durumun karşılaşıldığı analizler bulgular başlığında belirtilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Çizelge 1. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Boş Vakitlerinde Yapmaktan Hoşlandıkları Etkinliklere İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Televizyon seyretmek	N	43	58	101
	%	42,6	57,4	100
Bilgisayarda oyun oynamak	N	23	93	116
	%	19,8	80,2	100
Kitap okumak	N	266	109	375
	%	70,9	29,1	100
Diğer	N	97	87	184
	%	52,7	47,3	100
Toplam	N	429	347	776
	%	55,3	44,7	100

$\chi^2=103,231$ sd=3 p=0,000

Çizelge 1'e göre boş zamanlarında televizyon izleyenlerin %42,6'sı kız, %57,4'ü erkektir. Buna göre televizyon izleyen kız ve erkek öğrencilerin benzer sayılarda olduğu söylenebilir. Boş zamanlarında bilgisayarda oyun oynayan erkeklerin oranı %80,2 iken, kızların oranı %19,8'dir. Buna göre bilgisayarda oyun oynayan erkek öğrencilerin sayısı kızlardan oldukça fazladır. Boş zamanlarında kitap okuyan kızların oranı %70,9, erkeklerin

oranı ise %29,1’dir. Bu istatistiklere göre kitap okuyan kız sayısı erkeklerden fazladır. Son olarak boş zamanlarında “Diğer” olarak belirtilen etkinlikleri yapan kız ve erkek öğrencilerin sayısı benzerdir. Çizelge 1’de yer alan χ^2 istatistiğine göre öğrencilerin boş zamanlarında yaptıkları etkinliklerin türü cinsiyetine göre farklılaşmaktadır ($\chi^2_3=103,231$, $p<0,05$).

Çizelge 2. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Okudukları Kitap İçeriği Türüne İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Duygusal	N	39	12	51
	%	76,5	23,5	100
Macera	N	284	239	523
	%	54,3	45,7	100
Mizah	N	22	21	43
	%	51,2	48,8	100
Bilim kurgu	N	34	30	64
	%	53,1	46,9	100
Polisiye	N	4	14	18
	%	22,2	77,8	100
Diğer	N	24	17	41
	%	58,5	41,5	100
Toplam	N	407	333	740
	%	55,0	45,0	100

$\chi^2=17,970$ $sd=5$ $p=0,003$

Çizelge 2’ye göre duygusal içerikli kitap okuyan öğrencilerin %76,5’i kız iken, %23,5’i erkektir. Macera içerikli kitap okuyanların %54,3’ü kız, %45,7’si erkektir. Mizah içerikli kitap okuyanların %51,2’si kız, %48,8’i erkektir. Bilim kurgu içerikli kitap okuyanların %53,1’i kız, %46,9’u erkektir. Polisiye içerikli kitapları okuyanların ise % 22,2’si kız %77,8’i erkektir. Son olarak “diğer” olarak belirtilen kitap içeriklerini okuyan öğrencilerin %58,5’i kız, %41,5’i erkektir. Buna göre kız öğrencilerin daha çok duygusal, macera, mizah ve bilim kurgu içerikli kitaplar, erkeklerin ise polisiye içerikli kitaplar okudukları söylenebilir. Yapılan ki-kare testi

sonucuna göre öğrencilerin okudukları kitap içeriği cinsiyetlerine göre değişmektedir ($\chi^2_5=17,970$, $p<0,05$).

Çizelge 3. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Ellerinde Bulunan Bir Miktar Para ile Yapacaklarına İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Yiyecek almak için	N	83	109	192
	%	43,2	56,8	100
Giyecek almak için	N	79	60	139
	%	56,8	43,2	100
Kitap almak için	N	164	81	245
	%	66,9	33,1	100
Oyuncak almak için	N	13	22	35
	%	37,1	62,9	100
Diğer	N	88	79	167
	%	52,7	47,3	100
Toplam	N	427	351	778
	%	54,9	45,1	100.0

$\chi^2=29,897$ $sd=4$ $p=0,000$

Çizelge 3'e göre ellerinde bir miktar para olsa bunu ne için kullanırdınız sorusunu yiyecek almak için şeklinde yanıtlayan öğrencilerin %43,2'si kız, %56,8'i erkektir. Buna göre yiyecek ihtiyacı olan erkeklerin sayısı daha fazla olsa da bu oranların birbirine yakın olduğu söylenebilir. Bu soruyu giyecek almak için şeklinde yanıtlayanlardan kızların oranı %56,8, erkeklerin oranı ise %43,2'dir. Giyecek almak isteyen kızların sayıları daha fazla olsa da bu sayıların yakın olduğu söylenebilir. Kitap almak için şeklinde yanıt veren kızların oranı %66,9 iken, erkeklerin oranı 33,1'dir. Buna göre kitap almak isteyen kızların sayısı erkeklerden daha fazladır. Oyuncak almak isteyenlerin oranı %62,9 iken, kızların oranı %37,1'dir. Bu değerler ellerindeki parayı oyuncak olarak kullanacak erkeklerin sayısının kızlardan yüksek olduğunu göstermektedir. Çizelge 4'de yer alan χ^2 istatistiğine göre ellerinde bir miktar para olsa bunu kullanacakları seçenekler öğrencilerin cinsiyetine göre farklılaşmaktadır ($\chi^2_4=29,897$, $p<0,05$).

Çizelge 4. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kitap Okumalarına Engel Olan Etkenlere İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Ev işlerine yardım etmem	N	50	39	89
	%	56,2	43,8	100
Kitap fiyatlarının pahalı olması	N	36	35	71
	%	50,7	49,3	100
Derslerin yoğunluğu	N	188	105	293
	%	64,2	35,8	100
Televizyon	N	54	48	102
	%	52,9	47,1	100
Bilgisayar	N	20	59	79
	%	25,3	74,7	100
Diğer	N	58	51	109
	%	53,2	46,8	100
	N	406	337	743
	%	54,6	45,4	100
$\chi^2=38,869$ sd=5 p=0,000				

Çizelge 4'e göre ev işlerine yardım ettiği için kitap okuyamayanların %56,2'si kız, %43,8'i erkektir. Kitap fiyatlar pahalı olduğu için kitap okuyamayanların %50,7'si kız, %49,3'ü erkektir. Derslerin yoğunluğundan dolayı kitap okuyamayanların %64,2'si kız, %35,8'i erkektir. Televizyondan dolayı kitap okuyamayanların %52,9'u kız, %47,1'i erkektir. Bilgisayardan dolayı kitap okuyamayanların %25,3'ü kız, %74,7'si erkektir. Son olarak "diğer" olarak belirtilen nedenlerden dolayı kitap okuyamayanların %53,2'si kız, %46,8'i erkektir. Genel olarak değerlendirildiğinde özellikle erkeklerin bilgisayardan dolayı kitap okuyamadığı nedeni göze çarpmaktadır. Kız öğrencilerin ise daha çok ev işleri, kitap fiyatlarının pahalı olması, derslerin yoğunluğu ve televizyon gibi nedenlerden dolayı kitap okuyamadıkları görülmektedir. Yapılan ki-kare testi sonucuna göre öğrencilerin kitap okumalarına engel olan etkenlerin cinsiyete göre değiştiği görülmektedir ($\chi^2_5=38,869$, p<0,05).

Çizelge 5. Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Boş Vakitlerinde Yapmaktan Hoşlandıkları Etkinliklere İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Anne eğitim düzeyi					Toplam
		Okuryazar değil	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise ve dengi okul mezunu	Üniversite mezunu	
Televizyon seyretmek	f	8	24	22	22	20	96
	%	8,3	25,0	22,9	22,9	20,8	100
Bilgisayarda oyun oynamak	f	12	22	18	23	38	113
	%	10,6	19,5	15,9	20,4	33,6	100
Kitap okumak	f	31	109	78	79	64	361
	%	8,6	30,2	21,6	21,9	17,7	100
Diğer	f	7	53	24	35	60	179
	%	3,9	29,6	13,4	19,6	33,5	100
	f	58	208	142	159	182	749
	%	7,7	27,8	19,0	21,2	24,3	100
$\chi^2=32,291$ sd=12 p=0,001							

Çizelge 5'e göre boş zamanlarında televizyon izleyen öğrencilerin %8,3'ünün annesi okuryazar değildir. Boş zamanlarında televizyon izleyenlerin %25'inin annesi ilkokul, %22,9'unun ortaokul, yine %22,9'unun lise ve dengi bir okul, %20,8'inin ise üniversite mezunudur. Boş zamanlarında bilgisayarda oyun oynayan öğrencilerin %10,6'sının annesi okuryazar değildir. Boş zamanlarında bilgisayarda oyun oynayanların %19,5'inin annesi ilkokul, %15,9'unun ortaokul, %20,4'ünün lise ve dengi bir okul, %33,6'sının ise annesi üniversite mezunudur. Boş zamanlarında kitap okuyan öğrencilerin %8,6'sının annesi okuryazar değildir. Boş zamanlarında kitap okuyanların %30,2'sinin annesi ilkokul, %21,6'sının ortaokul, %21,9'unun lise ve dengi bir okul; %17,7'sinin ise annesi üniversite mezunudur. Çizelge 5'de yer alan χ^2 istatistiğine göre öğrencilerin boş zamanlarında yaptıkları etkinliklerin türü annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır ($\chi^2_{12}=32,291$, p<0,05). Genel olarak değerlendirildiğinde annenin eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin daha

çok kitap okudukları gibi bir hipotez bu tabloda doğrulanmamaktadır. Özellikle annesi ilkököl mezunu olan öğrencilerin boş zamanlarında kitap okumayı tercih ettiği görülmektedir.

Çizelge 6. Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Okudukları Kitap İçeriğine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Anne eğitim düzeyi					Toplam
		Okuryazar değil	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise ve dengi okul mezunu	Üniversite mezunu	
Duygusal	f	5	10	14	9	8	46
	%	10,9	21,7	30,4	19,6	17,4	100
Macera	f	39	157	91	112	108	507
	%	7,7	31,0	17,9	22,1	21,3	100
Mizah	f	3	8	10	9	11	41
	%	7,3	19,5	24,4	22,0	26,8	100
Bilim kurgu	f	4	17	17	12	14	64
	%	6,3	26,6	26,6	18,8	21,9	100
Polisiye ve diğer	f	5	8	10	10	24	57
	%	8,8	14,0	17,5	17,5	42,1	100
Toplam	f	56	200	142	152	165	715
	%	7,8	28,0	19,9	21,3	23,1	100

$\chi^2=25,068$ sd=16 p=0,069

Öğrencilerin okudukları kitap içeriklerinin anne eğitim düzeyine göre değişip değişmediğini incelemek üzere yapılan analizde, bu verinin ki-kare analizinin sayıtlarından biri olan beklenen değeri 5'ten az olan hücre sayısının toplam hücre sayısının %20'i geçmesi sebebiyle polisiye ve "diğer" olarak belirtilen bu iki kategorinin birleştirilmesine gidilmiştir. Bu şekilde yeniden düzenlenen Çizelge 6'ya göre duygusal içerikli kitap okuyanların %10,9'unun annesi okuryazar değildir. Bu öğrencilerin %21,7'sinin annesi ilkököl mezunu, %30,4'ünün ortaokul, %19,6'sının lise ve dengi bir okul ve %17,4'ünün üniversite mezunudur. Macera içerikli kitap okuyan öğrencilerin %7,7'sinin annesi okuryazar olmayıp,

%31'inin ilkökul mezunu, %17,9'unun ortaokul, %22,1'inin lise ve dengi bir okul, %21,3'ünün annesi üniversite mezunudur. Mizah içerikli kitap okuyan öğrencilerin %7,3'ünün annesi okuryazar olmayıp, %19,5'inin ilkökul mezunu, %24,4'ünün ortaokul, %22'sinin lise ve dengi bir okul, %26,8'inin annesi ise üniversite mezunudur. Bilim kurgu içerikli kitap okuyan öğrencilerin %6,3'ünün annesi okuryazar değildir. Bu türde kitap okuyan öğrencilerin %26,6'sının annesi ilkökul mezunu, yine %26,6'sının ortaokul, %18,8'inin lise ve dengi bir okul, %21,9'unun ise üniversite mezunudur. Polisiye ve diğer içerikte kitap okuyanların %8,8'inin annesi okuryazar değildir. Bu öğrencilerin %14'ünün annesi ilkökul, %17,5'inin ortaokul, yine %17,5'inin ortaokul ve %42,1'inin üniversite mezunudur. Çizelge 6'da yer alan χ^2 istatistiğine annenin eğitim düzeyine göre öğrencilerin okudukları kitap içeriği değişmemektedir ($\chi^2_{16}=25,068$, $p>0,05$).

Çizelge 7. Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Elllerinde Bulunan Bir Miktar Para ile Yapacaklarına İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Anne eğitim düzeyi					Toplam
		Okuryazar değil	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise ve dengi okul mezunu	Üniversite mezunu	
Yiyecek almak için	f	21	41	29	42	49	182
	%	11,5	22,5	15,9	23,1	26,9	100
Giyecek almak için	f	11	50	29	23	18	131
	%	8,4	38,2	22,1	17,6	13,7	100
Kitap almak için	f	15	72	52	52	49	240
	%	6,3	30,0	21,7	21,7	20,4	100
Oyuncak almak için	f	1	9	2	4	18	34
	%	2,9	26,5	5,9	11,8	52,9	100
Diğer	f	10	36	31	37	51	165
	%	6,1	21,8	18,8	22,4	30,9	100
Toplam	f	58	208	143	158	185	752
	%	7,7	27,7	19,0	21,0	24,6	100

$\chi^2=45,693$ sd=16 p=0,000

Çizelge 7'ye göre ellerinde bulunan bir miktar parayı yiyecek için harcayacağını belirten öğrencilerden %11,5'inin annesi okuryazar değildir. Ellerindeki parayı yiyecek almak için kullanacak öğrencilerin %22,5'inin annesi ilkokul, %15,9'unun ortaokul, %23,1'inin lise ve dengi bir okul ve %26,9'unun annesi üniversite mezunudur. Ellerinde bulunan bir miktar parayı giyecek için harcayacağını belirten öğrencilerden %8,4'ünün annesi okuryazar değildir. Ellerindeki parayı giyecek almak için kullanacak öğrencilerin %38,2'sinin annesi ilkokul. %22,1'inin ortaokul. %17,6'sının lise ve dengi bir okul ve %13,7'sinin annesi ise üniversite mezunudur. Ellerindeki bir miktar parayı kitap almak için kullanacaklarını belirten öğrencilerin %6,3'ünün annesi okuryazar değildir. Bu seçeneği işaretleyen öğrencilerin %30'unun annesi ilkokul. %21,7'sinin ortaokul. yine %21,7'sinin lise ve dengi bir okul. son olarak %20,4'ünün annesi ise üniversite mezunudur. Ellerindeki bir miktar parayı oyuncak için harcayacağını belirten öğrencilerden %2,9'unun annesi okuryazar değildir. Ellerindeki parayı oyuncak almak için kullanacak öğrencilerin %26,5'inin annesi ilkokul, %5,9'unun ortaokul, %11,8'inin lise ve dengi bir okul ve %52,9'unun annesi üniversite mezunudur. Çizelge 4.18'de yer alan χ^2 istatistiğine göre öğrencilerin ellerindeki bir miktar parayı kullanacakları alan annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır ($\chi^2_{16}=45,693$, $p<0,05$). Genel olarak değerlendirildiğinde ellerindeki parayı oyuncak için değerlendirecek öğrencilerden annesi üniversite mezunu olanların oranının yüksek olması dikkat çekicidir. Annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ellerindeki parayı kitap alarak değerlendireceği diğer bir dikkat çekici bulgudur.

Çizelge 8. Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Kitap Okumalarına Engel Olan Etkenlere İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Anne eğitim düzeyi					Toplam
		Okuryazar değil	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise ve dengi okul mezunu	Üniversite mezunu	
Ev işlerine yardım etmem	f	12	24	18	13	16	83
	%	14,5	28,9	21,7	15,7	19,3	100
Kitap fiyatlarının pahalı olması	f	3	14	25	13	14	69
	%	4,3	20,3	36,2	18,8	20,3	100
Derslerin yoğunluğu	f	22	83	44	66	73	288
	%	7,6	28,8	15,3	22,9	25,3	100
Televizyon	f	7	34	19	18	22	100
	%	7,0	34,0	19,0	18,0	22,0	100
Bilgisayar	f	9	15	13	15	24	76
	%	11,8	19,7	17,1	19,7	31,6	100
Diğer	f	1	28	17	26	31	103
	%	1,0	27,2	16,5	25,2	30,1	100
	f	54	198	136	151	180	719
	%	7,5	27,5	18,9	21,0	25,0	100
$\chi^2=40,147$ sd=20 p=0,005							

Çizelge 8'e göre ev işlerine yardım ettiği için kitap okuyamayan öğrencilerin %14,5'inin annesi okuryazar değildir. Bu öğrencilerin %28,9'unun annesi ilkokul, %21,7'sinin annesi ortaokul, %15,7'sinin annesi lise ve dengi bir okul ve %19,3'ünün annesi ise üniversite mezunudur. Kitap fiyatlarının pahalı olmasından dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %4,3'ünün annesi okuryazar olmayıp, bu öğrencilerin %20,3'ünün annesi ilkokul, %36,2'sinin annesi ortaokul, %18,8'inin annesi lise ve dengi bir okul ve %20,3'ünün annesi üniversite mezunudur. Derslerin yoğunluğundan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %7,6'sının annesi okuryazar değildir. Derslerin yoğunluğundan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin

%28,8'inin annesi ilkököl, %15,3'ünün ortaokul, %22,9'unun lise ve dengi bir okul, %25,3'ünün üniversite mezunudur. Televizyondan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %7'sinin annesi okuryazar değildir. Televizyondan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %34'ünün annesi ilkököl, %19'unun ortaokul, %18'inin lise ve dengi bir okul, %22'sinin üniversite mezunudur. Bilgisayardan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %11,8'inin annesi okuryazar değildir. Bilgisayardan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %19,7'sinin annesi ilkököl, %17,1'inin ortaokul, %19,7'sinin lise ve dengi bir okul ve %31,6'sının ise üniversite mezunudur. Yapılan ki-kare analizine göre öğrencilerin kitap okumalarına engel olan etkenler annelerinin eğitim düzeyine göre değişmektedir ($\chi^2_{20}=40,147$, $p<0,05$). Genel olarak değerlendirildiğinde tüm etkenlerde annesi, ilkököl veya üniversite mezunu olan öğrencilerin oranı daha yüksektir.

Çizelge 9. Baba Eğitim Düzeylerine Göre Öğrencilerin Boş Vakitlerinde Yapmaktan Hoşlandıkları Etkinliklere İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Baba eğitim düzeyi					Toplam
		Okuryazar değil	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise ve dengi okul mezunu	Üniversite mezunu	
Televizyon seyretmek	f	4	18	21	24	26	93
	%	4,3	19,4	22,6	25,8	28,0	100
Bilgisayarda oyun oynamak	f	4	26	19	30	32	111
	%	3,6	23,4	17,1	27,0	28,8	100
Kitap okumak	f	16	93	93	82	83	367
	%	4,4	25,3	25,3	22,3	22,6	100
Diğer	f	4	37	21	48	64	174
	%	2,3	21,3	12,1	27,6	36,8	100
Toplam	f	28	174	154	184	205	745
	%	3,8	23,4	20,7	24,7	27,5	100
$\chi^2=24,353$ $sd=12$ $p=0,018$							

Çizelge 9'a göre boş zamanlarında televizyon izleyen öğrencilerin %4,3'ünün babası okuryazar değildir. Boş zamanlarında televizyon izleyenlerin %19,4'ünün babası ilkokul. %22,6'sının ortaokul. %25,8'inin lise ve dengi bir okul. %28'inin babası ise üniversite mezunudur. Boş zamanlarında bilgisayarda oyun oynayan öğrencilerin %3,6'sının babası okuryazar değildir. Boş zamanlarında bilgisayarda oyun oynayanların %23,4'ünün babası ilkokul. %17,1'inin babası ortaokul. %27'sinin lise ve dengi bir okul. %28,8'inin ise babası üniversite mezunudur. Boş zamanlarında kitap okuyan öğrencilerin %4,4'ünün babası okuryazar değildir. Boş zamanlarında kitap okuyanların %25,3'ünün babası ilkokul. yine %25,3'ünün ortaokul. %22,3'ünün lise ve dengi bir okul. %22,6'sının ise babası üniversite mezunudur. Çizelge 9'da yer alan χ^2 istatistiğine göre babanın eğitim düzeyine öğrencilerin boş zamanlarında yaptıkları etkinliklerin türü farklılaşmaktadır ($\chi^2_{12}=24,353$, $p<0,05$).

Çizelge 10. Baba Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Okudukları Kitap İçeriğine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Baba eğitim düzeyi					Toplam
		Okuryazar değil	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise ve dengi okul mezunu	Üniversite mezunu	
Duygusal	f	4	10	11	7	15	47
	%	8,5	21,3	23,4	14,9	31,9	100
Macera	f	19	128	104	124	127	502
	%	3,8	25,5	20,7	24,7	25,3	100
Mizah	f	1	9	5	18	9	42
	%	2,4	21,4	11,9	42,9	21,4	100
Bilim kurgu	f	2	14	20	7	20	63
	%	3,2	22,2	31,7	11,1	31,7	100
Polisiye ve diğer	f	3	7	7	18	20	55
	%	5,5	12,7	12,7	32,7	36,4	100
Toplam	f	29	168	147	174	191	709
	%	4,1	23,7	20,7	24,5	26,9	100

$\chi^2=31,332$ $sd=16$ $p=0,012$

Yapılan analizde, bu verinin ki-kare analizinin sayıltılarından biri olan beklenen değeri 5'ten az olan hücre sayısının toplam hücre sayısının %20'sini geçmemesi gerektiği sayıltısını sağlamadığı belirlenmiştir. Bu sebeple polisiye ve “diğer” olarak belirtilen bu iki kategorinin birleştirilmesine gidilmiştir. Bu şekilde yeniden düzenlenen Çizelge 10'a göre duygusal içerikli kitap okuyanların %8,5'inin babası okuryazar değildir. Bu öğrencilerin %21,3'ünün babası ilkokul mezunu, %23,4'ünün ortaokul, %14,9'unun lise ve dengi bir okul ve %31,9'unun üniversite mezunudur. Macera içerikli kitap okuyan öğrencilerin %3,8'inin babası okuryazar olmayıp, %25,5'inin ilkokul mezunu, %20,7'sinin ortaokul, %24,7'sinin lise ve dengi bir okul, %25,3'ünün babası ise üniversite mezunudur. Mizah içerikli kitap okuyan öğrencilerin %2,4'ünün babası okuryazar olmayıp, %21,4'ünün babası ilkokul mezunu, %11,9'unun ortaokul, %42,9'unun lise ve dengi bir okul, %21,4'ünün babası ise üniversite mezunudur. Bilim kurgu içerikli kitap okuyan öğrencilerin %3,2'sinin babası okuryazar olmayıp, %22,2'sinin ilkokul mezunu, %31,7'sinin ortaokul, %11,1'inin lise ve dengi bir okul, %31,7'sinin ise üniversite mezunudur. Polisiye ve diğer içerikte kitap okuyanların %5,5'inin babası okuryazar değildir. Bu öğrencilerin %12,7'sinin babası ilkokul, yine %12,7'sinin ortaokul, %32,7'sinin ortaokul ve %36,4'ünün üniversite mezunudur. Çizelge 10'da yer alan χ^2 istatistiğine göre öğrencilerin okudukları kitap içeriği babanın eğitim düzeyine göre değişmektedir ($\chi^2_{16}=31,332, p<0,05$).

Çizelge 11. Baba Eğitim Düzeylerine Göre Öğrencilerin Ellerinde Bulunan Bir Miktar Para ile Yapacaklarına İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Baba eğitim düzeyi					Toplam
		Okuryazar değil	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise ve dengi okul mezunu	Üniversite mezunu	
Yiyecek almak için	f	10	41	33	38	56	178
	%	5,6	23,0	18,5	21,3	31,5	100
Giyecek almak için	f	6	42	21	36	25	130
	%	4,6	32,3	16,2	27,7	19,2	100
Kitap almak için	f	6	57	68	58	55	244
	%	2,5	23,4	27,9	23,8	22,5	100
Oyuncak almak için	f	1	6	3	7	16	33
	%	3,0	18,2	9,1	21,2	48,5	100
Diğer	f	5	28	27	45	59	164
	%	3,0	17,1	16,5	27,4	36,0	100
Toplam	f	28	174	152	184	211	749
	%	3,7	23,2	20,3	24,6	28,2	100

$\chi^2=38,949$ sd=16 p=0,001

Çizelge 11'e göre ellerinde bulunan bir miktar parayı yiyecek için harcayacağını belirten öğrencilerden %5,6'sının babası okuryazar değildir. Ellerindeki parayı yiyecek almak için kullanacak öğrencilerin %23'ünün babası ilkokul, %18,5'inin ortaokul, %21,3'ünün lise ve dengi bir okul ve %31,5'inin babası üniversite mezunudur. Ellerinde bulunan bir miktar parayı giyecek için harcayacağını belirten öğrencilerden %4,6'sının babası okuryazar değildir. Ellerindeki parayı giyecek almak için kullanacak öğrencilerin %32,3'ünün babası ilkokul, %16,2'sinin ortaokul, %27,7'sinin lise ve dengi bir okul ve %19,2'sinin babası üniversite mezunudur. Ellerindeki parayı kitap için harcayacağını belirten öğrencilerin %2,5'inin babası okuryazar olmayıp, %23,4'ünün babası ilkokul, %27,9'unun ortaokul, %23,8'inin lise ve dengi bir okul, %22,5'inin babası ise üniversite mezunudur. Ellerindeki bir miktar parayı oyuncak için

harcayacağını belirten öğrencilerden %3'ünün babası okuryazar değildir. Ellerindeki parayı oyuncak almak için kullanacak öğrencilerin %18,2'sinin babası ilkokul, %9,1'inin ortaokul, %21,2'sinin lise ve dengi bir okul ve %48,5'inin babası ise üniversite mezunudur. **Çizelge 11**'de yer alan χ^2 istatistiğine göre öğrencilerin ellerindeki bir miktar parayı kullanacakları alan babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır ($\chi^2_{16}=38,949$, $p<0,05$). Genel olarak değerlendirildiğinde ellerindeki parayı oyuncak için değerlendirecek öğrencilerden babası üniversite mezunu olanların oranının yüksek olması dikkat çekicidir. Ellerindeki parayı kitap olarak değerlendirecek öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrenciler dışındaki diğer eğitim düzeylerinde benzer sayılardadır.

Çizelge 12. Baba Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Kitap Okumalarına Engel Olan Etkenlere İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Baba eğitim düzeyi					Toplam
		Okuryazar değil	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise ve dengi okul mezunu	Üniversite mezunu	
Ev işlerine yardım etmem	f	7	26	17	19	15	84
	%	8,3	31,0	20,2	22,6	17,9	100
Kitap fiyatlarının pahalı olması	f	1	12	16	20	21	70
	%	1,4	17,1	22,9	28,6	30,0	100
Derslerin yoğunluğu	f	10	68	56	67	82	283
	%	3,5	24,0	19,8	23,7	29,0	100
Televizyon	f	5	24	20	28	21	98
	%	5,1	24,5	20,4	28,6	21,4	100
Bilgisayar	f	2	17	13	16	28	76
	%	2,6	22,4	17,1	21,1	36,8	100
Diğer	f	3	21	18	28	34	104
	%	2,9	20,2	17,3	26,9	32,7	100
Toplam	f	28	168	140	178	201	715
	%	3,9	23,5	19,6	24,9	28,1	100
$\chi^2=20,675$ sd=20 p=0,416							

Çizelge 12'ye göre ev işlerine yardım ettiği için kitap okuyamayan öğrencilerin %8,3'ünün babası okuyamaz değildir. Bu öğrencilerin %31'inin babası ilkokul, %20,2'sinin babası ortaokul, %22,6'sının babası lise ve dengi bir okul ve %17,9'unun babası ise üniversite mezunudur. Kitap fiyatlarının pahalı olmasından dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %1,4'ünün babası okuyamaz olmayıp, bu öğrencilerin %17,1'inin babası ilkokul, %22,9'unun babası ortaokul, %28,6'sının babası lise ve dengi bir okul ve %30'unun ise üniversite mezunudur. Derslerin yoğunluğundan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %7,6'sının babası okuyamaz değildir. Bu gruptaki öğrencilerin %24'ünün babası ilkokul, %19,8'inin ortaokul, %23,7'sinin lise ve dengi bir okul, %29'unun ise üniversite mezunudur. Televizyondan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %5,1'inin babası okuyamaz değildir. Televizyondan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %24,5'inin babası ilkokul, %20,4'ünün ortaokul, %28,6'sının lise ve dengi bir okul, %21,4'ünün ise üniversite mezunudur. Bilgisayardan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %2,6'sının babası okuyamaz değildir. Bilgisayardan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %22,4'ünün babası ilkokul, %17,1'inin babası ortaokul, %21,1'inin lise ve dengi bir okul, %36,8'inin ise üniversite mezunudur. Yapılan ki-kare analizine göre öğrencilerin kitap okumalarına engel olan etkenler, babalarının eğitim düzeyine göre değişmemektedir ($\chi^2_{20}=20,675$, $p>0,05$).

Çizelge 13. Gelir Düzeyine Göre Öğrencilerin Boş Vakitlerinde Yapmaktan Hoşlandıkları Etkinliklere İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Aile geliri				Toplam
		0-1000 TL	1000-1500 TL	1500-2000 TL	2000 TL ve fazlası	
Televizyon seyretmek	f	22	18	17	37	94
	%	23,4	19,1	18,1	39,4	100
Bilgisayarda oyun oynamak	f	15	20	18	51	104
	%	14,4	19,2	17,3	49,0	100
Kitap okumak	f	61	90	81	107	339
	%	18,0	26,5	23,9	31,6	100
Diğer	f	23	35	24	85	167
	%	13,8	21,0	14,4	50,9	100
Toplam	f	121	163	140	280	704
	%	17,2	23,2	19,9	39,8	100
$\chi^2=26,199$ sd=9 p=0,002						

Çizelge 13'e göre boş zamanlarında televizyon izleyen öğrencilerden %23,4'ünün ailesinin geliri 0-1000 TL, %19,1'inin 1000-1500 TL, %18,1'inin 1500-2000 TL ve son olarak %39,4'ünün 2000 TL ve üzeridir. Televizyon seyreden öğrencilerin özellikle yüksek ve düşük gelirli ailelerden olması dikkat çekicidir. Boş zamanlarını bilgisayarda oyun oynayarak geçiren öğrencilerin %14,4'ünün ailesinin geliri 0-1000TL, %19,2'sinin 1000-1500 TL, %17,3'ünün 1500-2000 TL ve %49'unun ise 2000 TL ve üzeridir. Boş zamanlarında kitap okuyan öğrencilerin %18'inin ailesinin geliri 0-1000TL, %26,5'inin 1000-1500 TL, %23,9'unun 1500-2000 TL ve %31,6'sının 2000 TL ve üzeridir. Boş zamanını "Diğer" olarak belirtilen etkinliklerle geçiren öğrencilerin %13,8'inin ailesinin geliri 0-1000TL, %21'inin 1000-1500 TL, %14,4'ünün 1500-2000 TL ve son olarak %50,9'unun 2000 TL ve üzeridir. Bütün etkinlik türlerinde en yüksek gelirli ailelerin çocuklarının sayısının fazla olduğu söylenebilir. Yapılan ki-kare testi sonucuna göre öğrencilerin aile gelirlerine göre boş zamanlarında yaptıkları etkinliklerin türü değişmektedir ($\chi^2_9=26,199$, $p<0,05$).

Çizelge 14. Gelir Düzeyine Göre Öğrencilerin Okudukları Kitap İçeriğine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Aile geliri				Toplam
		0-1000 TL	1000-1500 TL	1500-2000 TL	2000 TL ve fazlası	
Duygusal	f	6	12	10	17	45
	%	13,3	26,7	22,2	37,8	100
Macera	f	89	111	102	170	472
	%	18,9	23,5	21,6	36,0	100
Mizah	f	6	12	6	18	42
	%	14,3	28,6	14,3	42,9	100
Bilim kurgu	f	11	10	9	33	63
	%	17,5	15,9	14,3	52,4	100
Polisiye	f	2	0	4	10	16
	%	12,5	,0	25,0	62,5	100
Diğer	f	4	7	7	16	34
	%	11,8	20,6	20,6	47,1	100
	f	118	152	138	264	672
	%	17,6	22,6	20,5	39,3	100
$\chi^2=17,544$ sd=15 p=0,287						

Çizelge 14’de ailelerin gelir düzeylerine göre öğrencilerin okudukları kitap içeriklerine ilişkin bulgular özetlenmiştir. İçeriği duygusal olan kitap ile macera olan kitapları okuyan öğrencilerin yüzdeleri birbirine benzerdir. Duygusal içerikli kitap okuyan öğrencilerin %13,3’ünün aile geliri 0-1000 TL, %26,7’sinin 1000-1500 TL, %22,2’sinin 1500-2000 TL arasında ve son olarak %37,8’inin 2000 TL ve üzerindedir. Macera içerikli kitap okuyan öğrencilerin %18,9’unun aile geliri 0-1000 TL, %23,5’inin 1000-1500 TL, %21,6’sının 1500-2000 TL arasında ve son olarak %36’sının 2000 TL ve üzerindedir. Mizah içerikli kitap okuyan öğrencilerin %14,3’ünün aile geliri 0-1000 TL, %28,6’sının 1000-1500 TL, yine %14,3’ünün 1500-2000 TL arasında ve %42,9’unun 2000 TL ve üzerindedir. Bilim kurgu ve polisiye içerikli kitap okuyan öğrencilerde en yüksek sayının geliri en yüksek olan gruba ait olduğu görülmektedir. Diğer olarak tanımlanan kitap içeriğine dört gelir düzeyine yüzdelerin dağılımının daha dengeli ve

birbirine yakın olduğu söylenebilir. Ki kare analizine göre gelir düzeyinin okunan kitap içeriğine göre değişmediği yorumu yapılabilir ($\chi^2_{15}=17,544$, $p>0,05$).

Çizelge 15. Gelir Düzeyine Göre Öğrencilerin Ellerinde Bulunan Bir Miktar Para ile Yapacaklarına İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Aile geliri				Toplam
		0-1000 TL	1000-1500 TL	1500-2000 TL	2000 TL ve fazlası	
Yiyecek almak için	f	28	37	30	77	172
	%	16,3	21,5	17,4	44,8	100
Giyecek almak için	f	26	33	33	38	130
	%	20,0	25,4	25,4	29,2	100
Kitap almak için	f	43	53	52	76	224
	%	19,2	23,7	23,2	33,9	100
Oyuncak almak için	f	2	4	3	22	31
	%	6,5	12,9	9,7	71,0	100
Diğer	f	22	37	23	69	151
	%	14,6	24,5	15,2	45,7	100
	f	121	164	141	282	708
	%	17,1	23,2	19,9	39,8	100
$\chi^2=28,463$ $sd=12$ $p=0,005$						

Çizelge 15 incelendiğinde, öğrencilerden parasını yiyecek almak için harcayanların %16,3'ünün ailesinin geliri 0-1000 TL, %21,5'inin 1000-1500 TL, %17,4'ünün 1500-2000 TL, %44,8'inin 2000 TL ve üzerinde olduğu görülmektedir. Elindeki parasını giyecek almak için harcayacak öğrencilerin %20'sinin ailesinin geliri 0-1000 TL, %25,4'ünün aile geliri 1000-1500 TL ve benzer şekilde %25,4'ünün aile geliri 1500-2000 TL'dir. Aile gelir düzeyi 2000 TL ve üzeri gelire sahip olan öğrenciler ise bu seçeneği işaretleyen öğrencilerin %29,2'sini oluşturmaktadır. Bu durum için gelir düzeyi artışıyla beraber giyecek almak için para harcayan öğrencilerin artışının beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Kitap almak için parasını harcayacak öğrencilerin, %19,2'si 0-1000 TL, %23,7'si 1000-1500 TL, %23,2'si 1500-2000 TL, %33,9'u 2000TL ve üzeri gelirli aileye

sahip oldukları gözlenmektedir. Oyuncak almak için para harcama durumu için incelendiğinde öğrencilerin, %6,5'i 0-1000 TL, %12,9'u 1000-1500 TL, %9,7'si 1500-2000 TL, %71'i 2000TL ve üzeri gelirli aileye sahip oldukları gözlenmektedir. En dikkat çekici bulgunun oyuncak almak için para harcamaya ilişkin olduğu söylenebilir. Bulgulara göre ancak yüksek gelir düzeyli aileye sahip olan öğrencilerin oyuncak almaya yöneldikleri söylenebilir. "Diğer" olarak nitelenen harcamalarda öğrencilerin, %14,6'sı 0-1000 TL, %24,5'i 1000-1500 TL, %15,2'si 1500-2000 TL, %45,7'si 2000TL ve üzeri gelirli aileye sahip oldukları bulgusu elde edilmiştir. Yapılan ki-kare testi sonucuna göre öğrencilerin aile gelirlerine göre ellerindeki bir miktar parayı harcama alanları değişmektedir ($\chi^2_{12}=28,463$, $p<0,05$).

Çizelge 16. Gelir Düzeyine Göre Öğrencilerin Kitap Okumalarına Engel Olan Etkenlere İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Aile geliri				Toplam
		0-1000 TL	1000-1500 TL	1500-2000 TL	2000 TL ve fazlası	
Ev işlerine yardım etmem	f	21	15	18	29	83
	%	25,3	18,1	21,7	34,9	100
Kitap fiyatlarının pahalı olması	f	14	19	11	20	64
	%	21,9	29,7	17,2	31,3	100
Derslerin yoğunluğu	f	43	65	53	107	268
	%	16,0	24,3	19,8	39,9	100
Televizyon	f	20	17	21	37	95
	%	21,1	17,9	22,1	38,9	100
Bilgisayar	f	12	13	13	37	75
	%	16,0	17,3	17,3	49,3	100
Diğer	f	10	25	17	41	93
	%	10,8	26,9	18,3	44,1	100
	f	120	154	133	271	678
	%	17,7	22,7	19,6	40,0	100
$\chi^2=16,861$ sd=15 p=0,327						

Çizelge 16 incelendiğinde ailelerin gelir düzeylerine göre öğrencilerin kitap okumalarına engel olan etmenlere ilişkin bulguların özetlendiği görülmektedir. Ev işlerine yardım ettiği için kitap okuyamayan öğrencilerin %25,3'ünün aile geliri 1000 TL ve altı, %18,1'inin aile geliri 1000-1500 TL, %21,7'inin aile geliri 1500-2000 TL ve %34,9'unun 2000 TL ve üzerinde olduğu gözlenmiştir. Kitapların pahalı olmasını engel olarak gören öğrencilerin %21,9'unun aile geliri 1000 TL ve altı, %29,7'sinin aile geliri 1000-1500 TL, %17,2'sinin aile geliri 1500-2000 TL ve son olarak %31,3'ünün aile geliri 2000 TL ve üzerindedir. Derslerin yoğun olmasından dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %16'sının aile geliri 1000 TL ve altı, %24,3'ünün aile geliri 1000-1500 TL, %19,8'inin aile geliri 1500-2000 TL ve %39,9'unun aile geliri 2000 TL ve üzerindedir. Televizyondan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %21,1'inin aile geliri 1000 TL ve altı, %17,9'unun aile geliri 1000-1500 TL, %22,1'inin aile geliri 1500-2000 TL ve son olarak %38,9'unun aile geliri 2000 TL ve üzerindedir. Bilgisayardan dolayı kitap okuyamayan öğrencilerin %16'sının aile geliri 1000 TL ve altı, %17,3'ünün aile geliri 1000-1500 TL, yine %17,3'ünün aile geliri 1500-2000 TL ve son olarak %49,3'ünün aile geliri 2000 TL ve üzerindedir. Yapılan Ki kare testinde öğrencilerin kitap okumaya engel olan nedenlerin onların aile gelirlerine göre değişmediği belirlenmiştir ($\chi^2_{15}=16,861$ $p>0,05$).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma

Araştırmadaki bulgular incelendiğinde, kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla elindeki parayı daha fazla kitap almak için kullanacağı görülmüştür (%70.9). Bu bulgu kız öğrencilerin kitap okumaya daha istekli olduğu sonucunu gösterir. Araştırmanın bu bulgusu alanyazında yapılan araştırmalarla örtüşmektedir (Bağcı, 2009; Balcı, 2009; Başaran ve Ateş, 2009; Bütün, Ayhan, Şimşek ve Biçer, 2014; Darıcan, 2014; Gür, Erdoğan ve Demir, 2016; İşeri, 2010; Yıldız ve Kaman, 2016).

Araştırmadaki bulgular incelendiğinde, kız öğrencilerin en çok duygusal konulu kitapları okudukları (%76.5), erkek öğrencilerin ise en çok polisiye konulu kitapları okudukları (%77.8) görülmektedir. Güngördü'ye göre bu yaş döneminde, kız ve erkek çocuklar arasındaki ilgi farkı iyice

belirginleşir. Erkek çocukları, heyecan verme arzusu arttığı için bol bol polisiye romanı okur. Kız çocukları ise daha çok hayalci ve romantiktirler (Güngördü, 2006: 49).

11 yaşındaki çocuk, özellikle serüven ve heyecan verici öykülere öncelik tanır. Bu dönemde, erkekler için sevilen konular bilim ve buluşlar; kızlar için ise okul ve aile yaşamını içeren konulardır. 12 yaş, tarih ve efsane kahramanlarıyla ilgili eserler okumaya en fazla ilgi duyan yaş olarak belirlenmiştir. Cinsel olgunluğa erişilen bu dönemde, özellikle kızlarda, aşk öykülerine ilgi önem kazanır (Yavuzer,2005: 189).

Araştırmadaki bulgular incelendiğinde, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha sıklıkta kitap aldıkları tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kitap okuma alışkanlıklarının biraz daha fazla olduğu söylenebilir.

Anket sonuçları değerlendirildiğinde, kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla kitap okumaktadır. Gönen ve arkadaşlarının yaptığı araştırma sonuçlarına göre kız ve erkek çocukların kitap okuma oranları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş, farklılığın kız öğrencilerin lehine olduğu görülmüştür (Gönen ve arkadaşlarının, 2004).

Zengin'in yaptığı araştırma sonuçlarında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran daha fazla kitap okudukları tespit edilmiştir (Zengin, 2003). Yine Gömleksiz'in yaptığı araştırmada, okuma alışkanlığı cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olup olmamasına t testiyle bakılmış, okuma alışkanlığı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Kız öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin tutumları erkek öğrencilere göre daha olumlu yöndedir (Gömleksiz,2005). Keleş'in çalışmasında da öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla kitap okuma alışkanlığına sahiptir (Keleş, 2006: 65).

Elde edilen bu bulgular neticesinde, annelerin eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığında etkili olduğu ve annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir.

Çocuk, okuma sevgisini başta ailede kazanır. Anne baba kitap okumayı severse çocuk da sever. Bu şekilde kitap okuma alışkanlığı geliştirilir. Özellikle annenin çocuğu yönlendirmesi, ona rol model olması oldukça önem arz etmektedir. Annenin bilinçli olması ve çocuğu kitap okumaya teşvik etmesi, annenin eğitim düzeyiyle doğru orantılıdır.

Bekar'ın yaptığı araştırmada, üniversite mezunu olan annelerin ($X=48.61$) ve lise mezunu annelerin ($X=48.44$), ortaokul mezunu annelere ($X=43.9$), ilkokul mezunu annelere ($X=43.3$) ve okuryazar olmayan annelere ($X=38.7$) göre çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır. Üniversite ($X=49.53$) ve lisemezunu olan babaların ($X=45.59$), ortaokul mezunu ($X=43.69$) ve ilkokul mezunubabalara göre ($X=40.66$) çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır (Bekar, 2005).

Bulgular incelendiğinde, baba eğitim düzeyi yükseldikçe evlerine daha düzenli gazete ve dergi alındığı, baba eğitim durumunun öğrencilerin kitap almadaki amaçlarını etkilediği, baba eğitim düzeyleri yükseldikçe babaların çocuklarının kitap okumasında daha etkili olduğu ve öğrencilerin okudukları kitap sayılarında artma olduğu görülmektedir.

Çocuğun doğumundan ergenlik çağına kadar en çok iletişim kurduğu kişiler anne ve babasıdır. Bu sebeple daha iyi eğitim almış anne ve babaların çocukların eğitimlerinde daha bilinçli olması ve onlara rehberlik yapması beklenir. Ayrıca daha üst düzeyde eğitim almış olan bireyler, genellikle daha iyi mesleklere, daha iyi toplumsal statü ve gelir düzeyine sahiptir. Bu düşünceden hareketle, eğitim araştırmalarında sosyo-ekonomik düzeyi belirlemede en çok kullanılan unsurlardan biri de öğrencinin anne ve babasının eğitim düzeyi olmuştur (Özdğan, 1982; İsmailioğlu, 1991; Bacanlı,1997; Küçük, 1998).

Anne ve babanın çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında ne kadar etkili olduğu göz önünde bulundurduğumuzda, öğretmenin de anne ve babayı bilgilendirmesi ve anne ve babanın kitap okuması sağlanarak çocuğa rol model olması için çalışmalar yapmalıdır.

Keleş'e göre üst düzeyde eğitim alan anne babaların alt düzeyde eğitim alan anne babaya göre daha çok kitap okudukları söylenebilir. Bu

sebeple üst düzeyde eğitim alanlar çocuklarına kitap okuma hususunda örnek olabilirler ve çocuklarını okumaya yönlendirmede daha bilinçli davranabilirler; onlara yaş, zekâ ve ilgilerine uygun kitaplara ulaşmasında rehber olabilirler. Üst düzeyde eğitim alanların evinde doğal olarak daha fazla kitap vardır ve çocukları daha küçük yaşta iken birçok kitapla karşılaşabilmektedir. Buna karşın alt düzeyde eğitim alanların çocukları, evde çoğunlukla ders kitabının dışında kitap görmeden yetişmektedir. Bu durum, öğrenciler arasında okuma alışkanlığı bakımından anne ve babasının eğitim düzeyi daha yüksek olanlar lehine fark oluşturmaktadır (Keleş, 2006: 71).

Elde edilen bu bulgular neticesinde, babaların eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığında etkili olduğu ve babaların eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir.

Bulgular incelendiğinde, ailenin gelir durumunun öğrencilerin okuma alışkanlıklarını etkilediği görülmektedir. Gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri de artar. Coşkun'a göre bir insanın sosyo-ekonomik düzeyini belirlemede göz önünde bulundurulan en önemli faktörlerden birisi gelir düzeyidir. Hatta bir kişinin sosyo-ekonomik düzeyini belirlemede birçok kez sadece gelir düzeyine bakıldığı da görülmektedir. Çünkü gelir düzeyi kişinin eğitim düzeyi, mesleği, sosyal çevresi gibi birçok sosyo-ekonomik gösterge ile yakından ilgilidir (Coşkun, 2003: 114).

Aile ekonomik yönden yüksek bir potansiyele sahipse öğrenciye daha fazla kitap alır, öğrenciyi kitle iletişim araçlarına daha çok yönlendirir. Bu da öğrencinin okuma alışkanlığını geliştirmesine sebep olur.

Tosunoğlu'nun da belirttiği gibi kitap edinme ve kitap okuma konusunda kabuller geliştirme ile ekonomik durum arasında bir paralellik vardır. Ekonomik durumu iyi olan aileler çocuklarının her türlü ihtiyacını karşılarlarken, ekonomik durumu iyi olmayan aileler zorlanmaktadır. Bu durum alt düzeyde gelire sahip ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı kazanmalarında yeterli etkiyi gösterememelerine neden olmaktadır (Tosunoğlu, 2002: 547).

Gelir düzeyinin düşüklüğü çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında olumsuz etki yaptığından dolayı sınıf kitaplığının oluşturulmasının ne kadar gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır. Yukarıdaki yapılan çalışmalar da bizim araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Sonuçlar

Çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Araştırmada, “İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin, cinsiyetlerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Kız öğrencilerin kitap okuma alışkanlığının erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada, “İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin, anne ve babaların eğitim durumlarına göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri anne ve babaların eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Bulgulara göre; anneleri üniversite mezunu olan, lise ve dengi okul mezunu ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarının diğerlerine göre daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca üniversite ve lise ve dengi okul mezunu babaların çocuklarının kitap okuma alışkanlığının diğerlerine göre daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Annenin eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını etkileme oranının babaya göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Araştırmada, “İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin, ailelerin gelir düzeylerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Ailelerin gelir düzeyi ile öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna varılmıştır. Bulgulara göre ailelerinin aylık geliri 0-1000 TL veya 1000-1500 TL olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri diğer üst gelir guruplarına göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Yani ailelerin gelir düzeyleri yükseldikçe öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeylerinin de yükseldiği sonucuna varılmıştır.

Bu çalışmanın neticesinde ulaşılan önerilerin, kitap okuma alışkanlığının kazanılmasında önemli bir dönem olan ilkokul düzeyindeki öğrencilere, velilere ve öğretmenlere katkı sağlayacağı düşünülebilir. Ayrıca öğrencilere kitap okuma alışkanlığı kazandırılması konusunu işleyen yeni çalışmalara ışık tutacağı öngörülmektedir.

Öneriler

Ailede Okuma Alışkanlığı Kazandırmak İçin Yapılabilecek Etkinlikler

Aileler, evlerinde çocukların seviyelerine uygun bir kitaplık oluşturabilir ve çocuklarının kitap okumalarını ödüllendirilebilir. Çocukların bilgi kazanması ve bu bilgiyi etkili bir şekilde kullanabilmesi teşvik edilmelidir. Çocuğa özel günlerinde kitap hediye edilebilir. Çocuğun okuduğu kitapları evdeki bireylere özellikle annesine anlatması sağlanabilir. Anne ve baba evde belli saatlerde kitap okuyarak çocuğa rol model olabilirler. Ayrıca ailece kitap okuma saatleri oluşturabilirler. Anne ve baba okudukları kitapları çocuğa anlatabilirler. Televizyon, bilgisayar, tablet ve cep telefonları karşısında geçirilen zamanlar iyi bir şekilde düzenlenerek, bu konularda aşırılığa kaçılmasına izin verilmemelidir. Eve günlük gazeteler, dergiler ve süreli yayınlar alınıp, düzeli bir şekilde takip edilerek çocuklarda merak hissi uyandırılabilir. Aileler alışveriş merkezlerine gittiklerinde kitap olan bölümleri ziyaret ederek çocuğun kitap almasını sağlayabilirler. Çocukların kumbaralarında biriktirdikleri paralarıyla kitap almaları teşvik edilebilir. Aileler okulda öğretmenle iletişim içinde olarak, çocuklarının kitap okuma durumlarını takip edebilirler.

Okul ve Öğretmenlerin Çocuğa Okuma Alışkanlığı Kazandırmak İçin Yapabilecekleri Etkinlikler

Öğretmenler, veliler ve yayınevleriyle işbirliği yaparak sınıf kitaplığının oluşmasını sağlayabilirler. Sınıf kitaplığı en az 350-400 kitaptan oluşturulmalıdır. Öğrencilerin okuduğu kitaplar sınıf ortamında kitaptaki karakterler canlandırılarak mutlaka anlatılmalıdır. Öğrencilerin kitap okuma durumu öğrencilerin velileri ile işbirliği yapılarak takip edilmelidir. Her dönem sonunda velilerin de katılımıyla güzel şiir okuma, okuduğu kitabı yazılı ve sözlü olarak anlatma yarışmaları düzenlenerek öğrenciler ödüllendirilmelidir. Öğretmen kitap okuyarak öğrencilerine model olmalıdır. Okuma saatleri oluşturulup, okunan kitapların değerlendirilmesi

yapılabilir. Okulun kütüphanesi öğrencinin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte düzenlenmiş olmalıdır. Bu hususa ilaveten kütüphanede bir takım etkinlikler de düzenlenebilir. Her sınıfta sınıf kitaplığının bulunması her hafta numara sırasıyla üç farklı öğrencinin sınıf kitaplığından sorumlu tutulması kitapla uygulamalı bir şekilde iç içe olmayı gerektirdiğinden okumaya yöneltebilir. Öğrencileri kütüphaneye alıştırmak adına bir takım dersler kütüphane ortamında yapılabilir. Öğrencilere gazete, dergi v.b. takip etme alışkanlığı kazandırmak amacı ile sınıf kitaplığına bir takım haftalık veya aylık dergiler alınabilir. Sınıf olarak yayınevleri ziyaretleri yapılabilir. Öğrenciler kitap fuarlarına ve yazarların imza günlerine götürülebilir. Öğretmen sınıf kitaplığındaki kitap okuma takip defterinden hareketle en çok kitap okuyan öğrencileri tespit edip ödüllendirerek sınıfını kitap okumaya teşvik edebilir. Öğrencilerin kendi aralarında doğum günlerinde birbirlerine hediye olarak kitap verme alışkanlığı kazandırılabilir. Sınıflar arası öğrencilerin birbirlerine kitap hediye etmeleri, birbirlerine kitap tavsiyesinde bulunmaları ve birbirlerine ödünç kitaplar vermeleri sağlanabilir. Öğrencilerin okudukları kitapların hikaye unsurlarını (ana kahraman, yardımcı kahramanlar, olay, yer, ve zaman) dikkate alarak bir sayfayı (büyük boy defter) geçmeyecek şekilde sınıf ortamında özet çıkartmaları istenebilir. Öğrencilerin yapmış olduğu özet çalışmaları, öğretmen tarafından düzenli olarak takip edilerek ve özet defterine aferin kaşesi vurulabilir. Bu şekilde öğrenciler ödüllendirilmiş olur.

Kaynaklar

- Aksan, D. (1995). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akyol, H. (2008). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık
- Alpay, M. (1991). *Kütüphane: Dünü Yarına Bağlayan Köprü*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Aytaş, G. (2003). Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13. sayı: 155-161.
- Bacanlı, H. (1997). *Sosyal İlişkilerde Benlik Kendini Ayarlamının Psikolojisi*. Ankara: MEB Yayınları.

- Balcı, A. (2009). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (11): 265-300.
- Başaran, M. ve Ateş, S. (2009). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (1): 73-92.
- Bekar, Ü. (2005). “İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmalarında Ailenin Rolü”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bütün, Ayhan., Şimşek, Ş. ve Biçer, A.M. (2014). An analysis of children’s attitudes towards reading habits. *European Journal of Research on Education, Special Issue: Contemporary Studies in Education*, 13-18.
- Calp, M. (2005), *Özel Eğitim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Coşkun, E. (2003), Çeşitli Değişkenlere Göre Lise Öğrencilerinin Etkili Okuma Becerileri ve Bazı Öneriler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13. sayı: 101-129.
- Darıcan, A. M. (2014). “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi”. Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Devrimci, H. (1993). “İlkokul 5. Sınıf Çocuklarında Okuma Alışkanlığının İncelenmesi”, *Bilim Uzmanlığı Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, İ. ve Altunkaya, H. (2013). Silivri Ceza İnfaz Kurumları Yerleşkesinde bulunan açık öğretim ortaokulu öğrencisi hükümlü ve tutukluların okuma alışkanlıkları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11): 453-489.
- Gönen, Mübeccel E. ÖNCÜ ve IŞITAN, S. (2004). “İlköğretim 5. 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi”, *Milli Eğitim Dergisi*, sayı 164, Güz.

- Göktürk, A. (1997). *Okuma Uğraşısı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gömleksiz, M.N. (2005). Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1).
- Güngördü, E. (2006). Okuma Alışkanlığı Edinme Sürecinde Sınıf Öğretmeninin Sorumluluğu, Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı, 1. Cilt.
- Gür, E.D., Demir, Y.E. (2016). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32: 85-96.
- Gürcan, H.İ. (1999). Okuma Alışkanlığı ile Kitap Yayımcılığının Kültürel İletişim ve Teknolojisine Bağlı Sorunları Karşısında Türkiye Koşulları Temelinde Bir Model Önerisi, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1113.
- İşeri, K. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okuma tutumlarının incelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7 (2): 468-487.
- İsmailioğlu, L (1991). “Farklı Sosyoekonomik Düzeylerdeki Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Meslekleri Algılamaları”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keleş, Ö. (2006). “İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Kitap Okuma Alışkanlığının İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Küçük, S. (1998), “Şehirleşmenin İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma-Anlama Becerisine Etkileri”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- MEB. (2005). “Ortaokul Programı İlköğretim İkinci Kademe”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Yayınlar Daire Başkanlığı, Ankara.

- Özbay, M. (2014). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özdoğan, B. (1982). Dokuz Yaş Çocuklarında Davranış Bozukluklarının Çevresel Nedenleri. *Psikoloji Dergisi*, 14-15.
- Sever, S. (1997), *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sünbül, A.M., Çalışkan, M., Yılmaz, E., Çintaş, D., Alan, S., Demirer, V. ve Ceran, D. (2010). Lise öğrencileri kitap okuma alışkanlıkları: Konya ili araştırma raporu (9-10-11-12. sınıflar). Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaası.
- Tosunoğlu, M. (2002). Türkçe Öğretiminde Okuma Alışkanlığı ve Çocukların Okuma Eğilimleri, *Dil ve Edebiyat Dergisi*, sayı 609.
- Townsend, R. (2002). *Okuma Zenginliği* (Çev: Tayfur Keskin), İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (1993). *Okuma Alışkanlığında Halk Kütüphanelerinin Rolü*, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitapevi, 27. basım.
- Yıldız, M., Kaman, Ş. (2016). İlköğretim (2-6. sınıf) öğrencilerinin okuma ve yazma tutumlarının incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2: 507-522.
- Zengin, N. (2003). Gençlerin Okuma Alışkanlıklarını Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma Hakkında. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13. sayı: 130-149.